

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 7.9.2011
KOM(2011) 539 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**O zabezpečení dodávok energie a medzinárodnej spolupráci – „Energetická politika EÚ:
budovanie vzťahov s partnermi za hranicami EÚ**

{SEK(2011) 1022 v konečnom znení}
{SEK(2011) 1023 v konečnom znení}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

O zabezpečení dodávok energie a medzinárodnej spolupráci – „Energetická politika EÚ: budovanie vzťahov s partnermi za hranicami EÚ“

Úvod

Zabezpečená, udržateľná a konkurencieschopná energia má základný význam pre hospodárstvo, priemysel a občanov EÚ a je kľúčovým cieľom politiky EÚ. Na jeho dosiahnutie EÚ potrebuje primerané nástroje na to, aby mohla konať v rámci EÚ a podporovať svoje záujmy vo vzťahu k tretím krajinám.

Vonkajšia energetická politika EÚ je rozhodujúcim faktorom dovážania vnútorného trhu s energiou. Skúsenosti z minulosti ukázali, že dvojstranné vzťahy v oblasti energetiky medzi jednotlivými členskými štátmi a tretími krajinami ako dodávateľmi alebo tranzitnými krajinami môžu mať za následok rozdrobenie vnútorného trhu, a nie posilnenie dodávok energie pre EÚ a jej konkurencieschopnosti. Regulačný rámec, ktorý sa na úrovni EÚ postupne zavádza, znamená významné dôsledky pre partnerské krajiny, napríklad v oblasti prístupu k sieťam, v ustanoveniach o bezpečnosti a konkurencieschopnosti. Keďže Európska rada určila rok 2014 ako termín na dokončenie vnútorného trhu s elektrickou energiou a plynom, existuje naliehavá potreba úplne rozvinúť jeho vonkajší rozmer.

Energia je globálnou záležitosťou. EÚ dováža vyše 60 % svojho plynu a vyše 80 % svojej ropy. Je svedkom narastajúcej súťaže o zdroje fosílnych palív, okrem iného zo strany rozvíjajúcich sa krajín a aj samotných producentov energie. Narastajúci počet obyvateľstva a zvyšujúca sa životná úroveň by do roku 2030 mohli spôsobiť zvýšenie celosvetového dopytu do energie až o 40 %. Výroba energie a jej využívanie ohrozujú klimatické systémy, životné prostredie a aj zdravie ľudí. Stúpajúci dopyt po energii na celom svete spôsobuje nárast cien, v dôsledku čoho mnohí ľudia trpia energetickou chudobou a krajiny, kde prevládajú subvencie na fosílna palivá, čelia katastrofálnym následkom.

V tejto komplexnej realite musí EÚ na medzinárodnej scéne zaujať silný, účinný a spravodlivý postoj, aby si zabezpečila energiu, ktorú potrebuje, a zároveň mohla podporovať slobodné a transparentné trhy s energiou a prispievať k väčšej bezpečnosti a udržateľnosti výroby a využívania energie. Medzinárodné riešenia v sektore energetiky sú takisto potrebné na dosiahnutie cieľov EÚ a celosvetových cieľov pri znižovaní emisií skleníkových plynov.

Od posledného oznámenia Komisie o vonkajších vzťahoch v oblasti energie¹ sa politické a právne rámce energetickej politiky EÚ zmenili. V Lisabonskej zmluve sa ustanovili jasné ciele energetickej politiky EÚ, ktoré sa ďalej rozvíjajú v stratégii Európa 2020². Je zrejmé, že EÚ nemôže dosiahnuť tieto ciele bez toho, aby sa primerane zamerala na vonkajší rozmer.

¹ KOM(2006) 590 v konečnom znení.

² KOM(2010) 2020 v konečnom znení.

EÚ musí vychádzať zo sily svojho trhu, rozvinúť styky medzi európskou energetickou sieťou a susednými krajinami³ a vytvoriť širší regulačný priestor, z ktorého budú profitovať všetci. To si bude v prvom rade vyžadovať pravidelnú výmenu informácií o medzivládnych dohodách, ktoré členské štáty plánujú a uzatvárajú. Príklady z nedávnej minulosti preukázali výhody takejto európskej koncepcie.

Rada uznala potrebu nových iniciatív s cieľom rozvinúť vzájomne prospešné partnerstvá v oblasti energetiky s kľúčovými aktérmi vo všetkých záležitostiach spoločného záujmu vrátane zabezpečenia dodávok energie, investícií do udržateľnosti a ochrany životného prostredia, nízkouhlíkových technológií, energetickej efektívnosti a jadrovej bezpečnosti. V tomto oznámení sa navrhujú konkrétne spôsoby rozšírenia spolupráce v oblasti energetiky presahujúce čisto fyzické zabezpečenie dovozu. Je v súlade s Európskou bezpečnostnou stratégiou z decembra 2003, ktorú v roku 2008 preskúmala Európska rada, a vychádza z nej⁴.

Takéto partnerstvá a angažovanie sa EÚ v celosvetových fórach, ako napr. G-20, musia takisto podporovať udržateľnejšiu energetickú politiku v tretích krajinách a zároveň pomáhať zlepšovať transparentnosť na trhu, zmierňovať výkyvy na medzinárodných trhoch a vytvárať celosvetový trh s energiou menej citlivý na akútne stavy v dodávkach a ich narušenia. Týmto spôsobom by politika mala pomôcť posilniť odolnosť EÚ voči externým udalostiam v oblasti energie.

EÚ vo svojich vzťahoch s rozvojovými a najmenej rozvinutými krajinami môže cenným spôsobom prispievať k hospodárskemu rozvoju a zmierňovaniu chudoby, ak si ako prioritu svojej rozvojovej politiky vytýči udržateľnú energiu a prístup k nej. Má ideálne postavenie na to, aby mohla propagovať reformné opatrenia, rozvoj infraštruktúry a udržateľnú energetickú politiku a zároveň riešiť túto kľúčovú prekážku rozvoja.

Členské štáty, Európsky parlament a občania EÚ opakovane žiadali, aby EÚ v otázkach vonkajších vzťahov v oblasti energie postupovala jednotne. EÚ už ukázala, že keď sa zjednotí, dokáže dosiahnuť výsledky, aké žiadny členský štát nedokáže dosiahnuť sám. Túto silu je potrebné viac využiť a premeniť na systematickú koncepciu. Naliehavo potrebujeme ďalšie kroky na zlepšenie jednotnosti opatrení EÚ a jednotlivých členských štátov, v neposlednom rade z dôvodu významu energie v celkových politických a hospodárskych vzťahoch EÚ s mnohými tretími krajinami.

V stratégii 2020 v oblasti energie⁵ sa ako priorita na ďalšie roky určilo posilnenie vonkajšieho rozmeru energetickej politiky EÚ. Toto posolstvo znovu potvrdila Európska rada vo februári. Účelom komplexnej koncepcie načrtnutej v tomto dokumente je naplniť tieto očakávania.

Preto sa v tomto oznámení navrhuje ďalej rozvíjať vonkajšiu energetickú politiku s týmito prioritami:

- vybudovať vonkajší rozmer nášho vnútorného trhu s energiou,

³ Kandidátske krajiny, potenciálne kandidátskej krajiny na západnom Balkáne a šestnásť susedných krajín, na ktoré sa vzťahuje Európska susedská politika.

⁴ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

a http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf.

⁵ KOM(2010) 639 v konečnom znení.

- posilniť partnerstvá pre zabezpečenie, bezpečnú, udržateľnú a konkurencieschopnú energiu,
- zlepšiť prístup k udržateľnej energii pre rozvojové krajiny a
- lepšie podporovať politiky EÚ za jej hranicami.

1. VYBUDOVAŤ VONKAJŠÍ ROZMER VNÚTORNÉHO TRHU EÚ S ENERGIOU

Fungovanie trhu EÚ s energiou je závislé od vysokej miery dovozu, a teda od slobodných a transparentných trhov. Bez nich je EÚ vydaná napospas politickým a cenovým výkyvom. Zabezpečenie dodávok v istej časti závisí od zabezpečenia na trhu ako celku. Vonkajšia energetická politika musí zohľadňovať toto prepojenie vnútorného trhu a vzájomnú závislosť členských štátov EÚ.

1.1. Koordinácia na vnútornom trhu: posilnenie vplyvu EÚ a členských štátov

Dvojstranné dohody členských štátov s tretími krajinami citelne ovplyvňujú rozvoj energetickej infraštruktúry a dodávok energie do EÚ. Musia byť v úplnom súlade s právnymi predpismi EÚ.

Komisia preto paralelne s týmto oznámením navrhuje rozhodnutie, ktorým sa stanovuje mechanizmus výmeny informácií, pokiaľ ide o medzivládne dohody v oblasti energetiky medzi členskými štátmi a tretími krajinami. Navrhovaný mechanizmus, ktorý predstavuje reakciu na žiadosť Európskej rady⁶, rozšíri a doplní oznamovací postup, ktorý sa už uplatňuje pri dohodách o plyne⁷. Bude fungovať ako štruktúrovaný nástroj na výmenu informácií na úrovni EÚ pred rokovaniami s tretími krajinami a po nich.

Komisia je ďalej pripravená poskytovať právnu podporu členským štátom rokujúcim o dohodách, ktoré sa priamo dotýkajú právnych predpisov o vnútornom trhu⁸. V mimoriadnych prípadoch môže poskytnúť ex-ante posúdenie súladu budúcej medzinárodnej dohody s právnymi predpismi EÚ pred podpisom takejto dohody.

Pákový efekt vnútorného trhu EÚ s energiou by sa mal lepšie využívať na uľahčenie veľkých infraštruktúrnych projektov, ktorými sa sieť EÚ napája na tretie krajiny, predovšetkým na tie, ktoré zápasia s politickými, obchodnými alebo právnymi neistotami. Koncepciou EÚ sa môže pomôcť znížiť takéto riziká. Mandáty na rokovanie EÚ sa môžu ukázať potrebné v prípadoch, keď dohody majú výrazné dôsledky pre ciele energetickej politiky EÚ a keď existuje jednoznačná spoločná pridaná hodnota EÚ. Rada nedávno prijala mandát⁹, ktorým Komisiu splnomocnila rokovať o dohode o právnom rámci s Azerbajdžanom a Turkménskom

⁶ Závery Európskej rady z 4. februára 2010 (EUCO 2/11).

⁷ Nariadenie (ES) č. 994/2010. Navyše v Zmluve o Euratome sa ustanovuje ex-ante oznámenie a overenie bilaterálnych dohôd, ktoré členské štáty v tejto oblasti uzatvárajú. V prípade obchodných dohôd o dodávkach jadrového materiálu, ktoré uzatvárajú zariadenia EÚ, sa v Zmluve o Euratome vyžaduje, aby jednou zo zmluvných strán bola aj Agentúra Euratom pre zásobovanie a aby zohrávala aktívnu úlohu pri bezpečnom zásobovaní jadrovými palivami.

⁸ Ako to už úspešne vykonala počas rokovaní o medzivládnej dohode o plynovode Nabucco a rokovaní medzi Poľskom a Ruskom o plynovode Jamal.

⁹ Konečné rozhodnutie sa ešte očakáva.

o transkaspickom plynovodnom systéme, čo predstavuje konkrétny príklad výhod opatrení na úrovni EÚ v oblasti energetickej bezpečnosti. V budúcnosti by sa podobná koncepcia mohla zväziť vzhľadom na zriadenie rámca ako vhodného právneho a politického základu dovozu obnoviteľnej elektrickej energie z južného Stredozemia¹⁰.

Kľúčové následné opatrenia:

- Zriadiť mechanizmus na zvýšenie transparentnosti a výmeny informácií o dvojstranných dohodách o energii medzi členskými štátmi a tretími krajinami.
- V prípade potreby rokovať o dohodách na úrovni EÚ s tretími krajinami s cieľom dosiahnuť základné ciele EÚ, napríklad umožniť veľké infraštruktúrne projekty.

1.2. Integrácia sietí: diverzifikácia dodávok a trás

EÚ musí rozšíriť a diverzifikovať prepojenia medzi európskou sieťou a susednými krajinami. Komisia vo svojom oznámení „Priority energetickej infraštruktúry na rok 2020 a ďalšie roky“¹¹ načrtla riadiacu schému integrovanej energetickej siete, v ktorej zohľadnila kľúčové prepojenia s tretími krajinami.

Klesajúca produkcia plynu v EÚ a obavy o zabezpečenie dodávok plynu opodstatňujú naliehavosť nových plynovodov na dovoz plynu a iných infraštruktúr, napr. terminálov pre skvapalnený zemný plyn. Kľúčovou prioritou EÚ v oblasti infraštruktúry je otvoriť južný koridor zemného plynu – dodávateľskej trasy pre približne 10 – 20 % dopytu EÚ po plyne do roku 2020.

EÚ musí preukázať, že je pripravená vstúpiť do dlhodobých politických i hospodárskych vzťahov s kaspickým a blízkovýchodným regiónom. Rovnako musí pomôcť hlavným dodávateľským krajinám, ako je Azerbajdžan, Turkménsko, Irak, a iným, najmä stredoázijským krajinám, pri rozvoji ich energetických sektorov efektívnym a udržateľným spôsobom, ako aj pri rozvoji súvisiacich obchodných a investičných modelov v EÚ.

Navrhovaná dohoda o transkaspickom plynovode a infraštruktúrach medzi EÚ, Azerbajdžanom a Turkménskom musí ako súčasť južného koridoru pripraviť cestu pre výstavbu fyzickej infraštruktúry na dodávky turkménskeho zemného plynu cez Kaspické more.

Približne 20 % dodávok zemného plynu do EÚ prechádza Ukrajinou. EÚ musí podporiť úsilie Ukrajiny o modernizáciu jej prepravnej siete plynu a súčasne o zlepšenie transparentnosti a právneho rámca. Ako cieľ by si mala vytýčiť rýchlejšiu integráciu Ukrajiny do Energetického spoločenstva.

EÚ musí ďalej pracovať na vytvorení tripartitnej spolupráce na politickej a administratívnej úrovni s Ruskom a Ukrajinou s cieľom zabezpečiť stabilné a neprerušené dodávky plynu cez východný koridor.

¹⁰ Pozri tiež oddiel 1.3.

¹¹ KOM(2010) 677 v konečnom znení.

Význam Stredozemia pri dodávkach energie do EÚ rastie, jednak pri fosílnych palivách a jednak potenciálne aj pri elektrickej energii z obnoviteľných zdrojov. EÚ by preto mala aktívnejšie podporovať rozvoj energetickej infraštruktúry v tomto regióne.

Z hľadiska ropného sektoru predstavuje mimoriadnu prioritu realizácia euro-ázijského koridoru prepravy ropy, ktorým by sa zabezpečil priamy prístup k surovej ropе z kaspickej oblasti. Stabilita dodávok surovej ropy ropovodom Družba by mala figurovať v dialógu o energii s Ruskom.

Kľúčové následné opatrenia:

- Pokračovať v realizácii kľúčových infraštruktúrnych projektov vymedzených v oznámení Komisie „Priority energetickej infraštruktúry na rok 2020 a ďalšie roky“.
- Bezodkladne diverzifikovať zdroje a trasy dodávok plynu a ropy okrem iného prostredníctvom otvorenia južného koridoru.
- Podporiť životaschopnosť a nepretržité fungovanie súčasnej ropnej a plynovej infraštruktúry na východe a podporovať zmodernizovanie ukrajinskej prepravnej siete plynu do roku 2020.
- Rozvinúť tripartitnú spoluprácu na politickej a administratívnej úrovni s Ruskom a Ukrajinou s cieľom zabezpečiť stabilné a neprerušené dodávky plynu cez východný koridor.
- Podporovať spoluprácu v projektoch obnoviteľnej energie s krajinami na juhu Stredozemia, predovšetkým v rámci Plánu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí, ktorého pilotné projekty solárnych elektrární sa spustia v období 2011 – 2012.

1.3. Integrácia trhov so susednými štátmi: komplexná, ale diferencovaná koncepcia

Komisia a vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku sa zasadujú za zintenzívnenie spolupráce v energetike¹² s cieľom zlepšiť integráciu trhov a zabezpečenie dodávok energie s partnermi Európskej susedskej politiky. Cieľom je dosiahnuť integrovaný trh s energiou so všetkými susednými krajinami na základe zblíženia regulačných predpisov. Existujúce nástroje EÚ by sa mali využívať na podporu spravodlivých podmienok hospodárskej súťaže medzi dodávateľmi v EÚ i mimo nej. Bude však potrebná diferencovaná koncepcia na vybudovanie vyvážených partnerstiev, ktoré budú prejavom ochoty krajín priblížiť svoje regulačné rámce rámcu EÚ, a prípadne aj na realizáciu tvorby cien CO₂, ako jedného z prvkov tvoriacich rovnaké podmienky pre všetkých producentov energie¹³.

Krajiny Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) vrátane Nórska už sú súčasťou vnútorného trhu EÚ. Mala by sa vybudovať aj spolupráca so Švajčiarskom. Prioritou by mali byť súčasné rokovania o dohode s cieľom úplnej integrácie trhov s elektrickou energiou

¹² Spoločné oznámenie „Nová reakcia na meniace sa susedstvo“ KOM(2011) 303.

¹³ Modality účasti tretích krajín v Agentúre pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (ACER) a v Európskych sieťach prevádzkovateľov prepravných sietí (ENTSO) sú podmienené uplatňovaním zodpovedajúcich právnych predpisov EÚ.

a malo by sa zväžiť aj rozšírenie týchto rokovaní na iné oblasti, napríklad obnoviteľné energie a zemný plyn.

Zmluva o Energetickom spoločenstve je referenčným zdrojom pre väčšinu susedných krajín EÚ, ktoré prejavili záujem stať sa súčasťou európskeho energetického systému. Energetické spoločenstvo má vďaka nedávnomu prístúpeniu Moldavskej republiky a Ukrajiny potenciál prepojiť trh EÚ s deviatimi susednými krajinami. Jeho regulačný rozsah by sa mal postupne rozširovať a kombinovať s účinnejším vykonávaním a presadzovaním predpisov, ako aj konkrétnou pomocou pri reformovaní týchto trhov.¹⁴ Rozšírenie Energetického spoločenstva by sa mohlo zväžiť v prípade krajín, ktoré s EÚ uzatvorili dohody o voľnom obchode, alebo ich plánujú uzavrieť, a prejavili ochotu a schopnosť uplatňovať príslušné právne predpisy EÚ.

Zanedlho sa na elektrickú sieť EÚ napojí Turecko, ktoré by sa mohlo stať významným uzlom a tranzitnou krajinou v dodávkach plynu pre EÚ. Pokrok v rokovaní o prístúpení Turecka k Zmluve o Energetickom spoločenstve a dosiahnutý pokrok pri prístupových rokovaníach umožňujúci otvorenie kapitoly o energetike by pomohli prehĺbiť spoluprácu a zriadiť solídny rámec prepravy plynu cez Turecko.

Súbežne s tým by Iniciatíva z Baku a platforma energetickej bezpečnosti v rámci Východného partnerstva mali zostať kľúčovými rámcami regionálneho dialógu o energii medzi EÚ a jej susednými krajinami na východe a mali by profitovať aj z podpory v rámci programu EÚ INOGATE¹⁵.

Situácia v oblasti energetiky v regióne južného Stredozemia si vyžaduje mimoriadne ambície. Do roku 2020 sa v tomto regióne očakáva zdvojnásobenie dopytu po energii. Na stimuláciu investícií do čistej a efektívnej energie a nízkouhlíkových energetických technológií je naliehavo potrebná reforma trhu. V prvej fáze je EÚ pripravená pracovať na rozvoji „Partnerstva v oblasti energetiky EÚ – južné Stredozemie“ zameraného primárne na budovanie obnoviteľnej energie¹⁶. Zo sľubných sondovacích rozhovorov s partnermi v regióne, ako je Maroko a Alžírsko, vyplynulo, že iniciatíva sa stretla so záujmom a mala by sa v plnej miere preskúmať.

Komisia by spolu s členskými štátmi mala podporovať spoločné projekty so všetkými susednými štátmi, na ktorých čele bude dotknuté priemyselné odvetvie, a to v týchto kľúčových sektoroch spoločného záujmu: obnoviteľná elektrická energia, energetická efektívnosť a riadenie dopytu s dôrazom na výskum, inováciu, rast a zamestnanosť. Ako prejav podpory môže Komisia zväžiť zlepšenie podmienok pre spoločné projekty s členskými krajinami Energetického spoločenstva a ostatnými tretími krajinami, ktoré vyplývajú zo smernice o energii z obnoviteľných zdrojov¹⁷, ak je to možné bez toho, aby sa narušil dodatočný štatút a miera ambicióznosti cieľov v rozvoji obnoviteľnej energie v EÚ. Komisia bude naďalej podporovať účasť susedných krajín na iniciatívach EÚ, ako sú Inteligentné mestá a Dohovor primátorov a starostov. EÚ by mala zväžiť aj ponúknutie komplexných dvojstranných partnerstiev krajinám, ktoré majú záujem o intenzívnejšiu integráciu.

¹⁴ KOM(2011) 105 v konečnom znení.

¹⁵ Program INOGATE podporuje spoluprácu v energetickej politike medzi EÚ a východnou Európou, Kaukazom a strednou Áziou.

¹⁶ Ako sa navrhuje v spoločnom oznámení Komisie a vysokej predstaviteľky „Partnerstvo pre demokraciu a spoločnú prosperitu s južným Stredozemím“, KOM(2011) 200 v konečnom znení.

¹⁷ Smernica 2009/28/ES.

Kľúčové následné opatrenia:

- Uzavrieť rokovania so Švajčiarskom v súlade s prijatými smernicami na rokovanie s cieľom úplne integrovať trhy s elektrickou energiou.
- Zintenzívniť spoluprácu v oblasti energetiky s krajinami v procese pristúpenia k EÚ.
- Prehĺbiť a rozšíriť platnosť Zmluvy o Energetickom spoločenstve aj po roku 2016 a zamerať sa na jej účinnú realizáciu.
- Navrhnuť partnerom regionálne partnerstvo v oblasti energetiky v regióne EÚ – južné Stredozemie, ktoré by v prvej fáze bolo orientované na rozvoj trhu s elektrickou energiou a obnoviteľnou energiou v týchto krajinách do roku 2020.
- Povzbudiť tretie krajiny, aby realizovali ambiciózne politiky energetickej efektívnosti a obnoviteľnej energie, ako aj tvorbu cien CO₂, a zároveň zabezpečili rovnaké podmienky pre všetkých aktérov v energetickom sektore.

1.4. Dialóg EÚ – Rusko v energetickej oblasti: od partnerstva k integrácii

Rusko zohráva jedinečnú a významnú úlohu na trhu s energiou v Európe. Naším spoločným cieľom by malo byť väčšie zblíženie našich dvoch trhov s energiou, pričom treba mať na pamäti, že Ruská federácia môže optimalizovať spoločensko-hospodárske výhody plynúce z vývozu energie a EÚ môže zlepšiť konkurencieschopnosť na svojom trhu s energiou.

Naša spolupráca v oblasti energetiky si vyžaduje nový a silný právny základ. Preto je pri rokovaní o novej dohode EÚ – Rusko¹⁸ potrebné prediskutovať rozhodujúce body, ako napr. prístup k zdrojom energie, siete a vývozné trhy, ochrana investícií, reciprocita, prevencia kríz a spolupráca, rovnaké podmienky pre všetkých aktérov a určovanie cien zdrojov energie. Právna istota je takisto nevyhnutná v jadrových záležitostiach – tu sa v súčasnosti pripravuje dohoda Euratom – Rusko o spolupráci v jadrovej oblasti. V Pobaltí, kde je potrebné synchronizovať siete baltských štátov s systémom Únie, by sa EÚ mala usilovať o uzatvorenie dohody medzi EÚ, Ruskom a Bieloruskom o pravidlách riadenia elektrických sietí v regióne.

Dialóg EÚ – Rusko v energetickej oblasti si vyžaduje intenzívnejšiu spoluprácu medzi členskými štátmi a Komisiou. Nedávno ho posilnilo podpísanie zlepšeného mechanizmu skorého varovania s cieľom ďalej zlepšiť koordináciu v prípade kríz dodávok alebo dopytu, zriadenie poradnej rady EÚ – Rusko v otázkach plynu a intenzívne diskusie o budúcich trendoch v infraštruktúre vrátane regulačných rámcov.

Na základe tohto úsilia sa v spoločnom pláne EÚ – Rusko pre oblasť energetiky určia príležitosti dlhodobej spolupráce. Tieto činnosti budú podporným faktorom pre trhové reformy a zlepšenie investičného prostredia pre energetické podniky EÚ v Ruskej federácii. Mali by umožniť lepšiu koordináciu v rozhovoroch o veľkých infraštruktúrnych projektoch, ktoré zahŕňajú viaceré členské štáty alebo tretie krajiny. Dialóg o jadrovej bezpečnosti by sa

¹⁸ Cieľom novej dohody EÚ – Rusko bude vytvoriť komplexný rámec spolupráce a nahradiť dohodu EÚ - Rusko o partnerstve a spolupráci, ktorá je v platnosti od roku 1997.

mal zintenzívniť a v súlade s partnerstvom EÚ – Rusko pre modernizáciu¹⁹ by sa mala rozšíriť spolupráca vo výskume a inovácii, energetickej efektívnosti a iných udržateľných energetických technológiách.

Kľúčové následné opatrenia:

- Prednostné zintenzívnenie rokovaní o energetických aspektoch novej dohody.
- Zintenzívniť realizáciu partnerstva EÚ – Rusko pre modernizáciu s konkrétnymi spoločnými projektmi v oblasti čistých a efektívnych energetických technológií, výskumu a inovácie.
- Spoločne s Ruskom realizovať plán EÚ pre oblasť energetiky do roku 2050.
- Uzavrieť technickú dohodu medzi EÚ, Ruskom a Bieloruskom o technických pravidlách riadenia elektrických sietí v baltskom regióne.

2. POSILNIŤ PARTNERSTVÁ PRE ZABEZPEČENÚ, BEZPEČNÚ, UDRŽATELNÚ A KONKURENCIESCHOPNÚ ENERGIU

EÚ sa ako významný spotrebiteľ energie, jej dovozca a poskytovateľ technológií zaujíma o vývin energetickej politiky svojich partnerov na celom svete. Je v jej strategickom záujme vybudovať stabilné a dlhodobé partnerstvá so svojimi kľúčovými i novými potenciálnymi dodávateľmi, ako aj spotrebiteľskými krajinami vrátane rozvíjajúcich sa hospodárstiev.

EÚ má jedny z celosvetovo najvyšších štandardov transparentnosti a regulácie trhu, ako aj vysoké štandardy jadrovej bezpečnosti a bezpečnosti ropy a plynu. Prostredníctvom medzinárodnej spolupráce môže pomôcť iným krajinám zvýšiť ich štandardy.

2.1. Partnerstvo s dodávateľmi energie

Partnerstvá EÚ s jej kľúčovými dodávateľmi energie by mali byť výhodné pre obe strany a odrážať vzájomnú závislosť. Mali by sa venovať širokej škále tém, ako je spolupráca pri regulácii, zabezpečenie dodávok energie a energetická bezpečnosť, výskum a inovácia, energetická efektívnosť, prístup na trhy a ochrana investícií, využívanie vhodných nástrojov spolupráce a dohôd. Takéto partnerstvá by sa mali rozšíriť aj na efektívne využívanie dostupných zdrojov, ako aj spoločné posúdenia dlhodobých výhľadov dodávok energie a dopytu po nej.

Komplexná koncepcia sa môže lepšie premietnuť nielen do spolupráce s Ruskom, ale aj do existujúcej spolupráce s inými hlavnými dodávateľmi uhl'ovodíkov²⁰:

- Dlhoročný dialóg na ministerskej úrovni o energetike medzi EÚ a Nórskom sa už zameriava na koordináciu energetickej politiky v širokom zmysle. Nórsko, ktoré je s EÚ spojené prostredníctvom Európskeho hospodárskeho priestoru, je jedným z

¹⁹ Spustené na samite EÚ – Rusko 1. júna 2010.

²⁰ Rusko, Nórsko a Alžírsko spolu zabezpečujú 85 % dovozu zemného plynu do EÚ a takmer 50 % dovozu surovej ropy. Krajiny OPEC zabezpečujú približne 36 % dovozu surovej ropy do EÚ.

najdôležitejších partnerov Únie v širokej škále oblastí týkajúcich sa energetickej politiky vo všeobecnosti a zabezpečenia dodávok. Existuje potenciál toto partnerstvo ďalej prehĺbiť a rozšíriť.

- Únia má rovnako záujem rozšíriť a pozdvihnúť na vyššiu úroveň svoju spoluprácu v energetickej oblasti s Alžírskom. Obom stranám záleží na tom, aby bez meškania dokončili svoju prácu na memorande o porozumení v otázke energetiky, ktoré má potenciál podporiť dvojstrannú spoluprácu v oblasti energetiky nad rámec tradičných tém, akými sú obchod s plynom a ropou, a konkrétne potenciál zamerať sa na spoluprácu pri vývoji obnoviteľnej energie a obchode s ňou.
- Partnerstvo EÚ v oblasti energetiky so Saudskou Arábiou ponúka podobne sľubný potenciál rozšíriť rozsah dvojstrannej spolupráce za hranice ropného sektora.
- Po páde Gaddáfího režimu je EÚ pripravená rozšíriť svoju ponuku vybudovať komplexné partnerstvá v oblasti energetiky so severoafrickými krajinami aj na Líbyu. Budúca spolupráca EÚ s Líbyou by mohla zahŕňať celý rad tém vrátane obnoviteľnej energie, riadenia trhu s energiou a elektrickou energiou, a mohla by byť prejavom úsilia umožniť Líbyi plnú integráciu do štruktúr spolupráce v oblasti energetiky na regionálnej úrovni, ako aj na úrovni medzi EÚ a Stredozemím. EÚ bude navyše podporovať úsilie európskych spoločností pomôcť obnoviť potenciál Líbye v oblasti dodávok ropy a plynu.

EÚ má aj dobre etablovanú spoluprácu s OPEC a väčšinou jej členov. Popri týchto tradičných dodávateľoch má výrazný potenciál pre politiku diverzifikácie, ktorú EÚ sleduje, aj kaspický región, stredná Ázia a Perzský záliv, ako aj Arktída a krajiny ako Irak, Brazília, Venezuela, Kanada a Nigéria a iní africkí producenti.

Zodpovedné riadenie oblasti energetiky vrátane zásad iniciatívy pre transparentnosť v ťažobnom priemysle²¹ a postupné vyradovanie neefektívnych náhrad fosílnych palív, ktoré podporujú nadmernú spotrebu, by takisto mali byť stredobodom tohto úsilia, ako aj postupy udržateľnej produkcie, ako je znižovanie miery spaľovania nadbytočného plynu.

Výrazný prínos skvapalneného zemného plynu k dodávkam energie EÚ a jeho zásadný vplyv na celosvetový trh s plynom si vyžaduje spoluprácu s hlavnými dodávateľmi, ako je Katar, Austrália, Trinidad a Tobago, ako aj so súčasnými a budúcimi hlavnými spotrebiteľmi – Japonskom, Čínou a Indiou, aby sa celosvetový trh stal transparentnejším a flexibilnejším.

Ciele EÚ viažuce sa na nízke emisie CO₂ si vyžadujú nový typ partnerstva, ktorý by zahŕňal potenciál pre obnoviteľné zdroje energie. Partnerstvá s krajinami vyrábajúcimi a spotrebujúcimi biopalivá (napr. Brazília, Spojené štáty a iní producenti v Afrike a Ázii) by sa mali zamerať na podporu požiadaviek udržateľnosti biopalív a partnerstvá vzťahujúce sa na tekuté palivá vyrobené z biomasy by mali podporovať realizáciu opatrení na zvyšovanie energetickej efektívnosti.

Kľúčové následné opatrenia:

- Prehĺbiť prebiehajúci dialóg s hlavnými dodávateľmi energie a rozšíriť nový dialóg s rozvíjajúcimi sa producentmi energie, napríklad aj o téme obnoviteľnej energie

²¹ Iniciatíva EITI podporuje lepšie riadenie v krajinách bohatých na zdroje prostredníctvom overovania a úplného zverejňovania platieb spoločností a štátnych príjmov z ropy, plynu a ťažobného priemyslu.

a skvapatneného zemného plynu.

- Cielene orientovať všetky dialógy na riadenie oblasti energetiky a investície do nej, udržateľnú energiu a energetickú efektívnosť.

2.2. Partnerstvá s industrializovanými a rýchlo rastúcimi národnými hospodárstvami

Dialóg EÚ s inými veľkými spotrebiteľmi energie, ako s krajinami s vysoko rozvinutým priemyslom, tak s rozvíjajúcimi sa hospodárstvami, by mal byť orientovaný na vytvorenie transparentných a predvídateľných celosvetových trhov s energiou, podporu energetickej efektívnosti a nízkouhlíkovej energie a dosahovanie pokrokov vo výskume technológií a úsilí o inováciu. Medzinárodné normy, označovanie produktov (napr. iniciatíva EÚ „Energetická hviezda“²²) a certifikácia sú mimoriadne relevantné témy v spoločnej práci, vzhľadom na ich význam pri stimulácii uvádzania na trh a prístupu na trh, zavádzania nízkouhlíkových technológií a prístupu k nim. Prebiehajúce konštruktívne dialógy s Čínou, Ruskom a Spojeným štátmi figurujú ako dobré príklady takejto spolupráce so spotrebiteľskými krajinami.

Veľké medzinárodné projekty, ako napríklad ITER, sú spôsobom na dosahovanie výrazného účinku v technologickej spolupráci. Vzhľadom na mieru a rozsah európskych priemyselných iniciatív strategického plánu energetických technológií²³ sa ukazujú príležitosti medzinárodnej spolupráce. Činnosti EÚ, napríklad Európska sieť demonštračných projektov v oblasti zachytávania a ukladania CO₂, by sa mali prepojiť s príslušnými celosvetovými iniciatívami s cieľom vymieňať si najlepšie postupy a podporovať zavádzanie týchto technológií. Technologickej spolupráca s našimi partnermi by mala byť vzájomná predovšetkým z hľadiska prístupu k programom výskumu a vývoja, ako aj z hľadiska rovnakého zaobchádzania s právami duševného vlastníctva a ich ochrany, aby si Európa udržala svoje postavenie v oblasti výskumu a inovácií v energetike.

V spolupráci so spotrebiteľskými krajinami musíme reagovať aj na vznikajúce prekážky. Uskladnenie obnoviteľnej a elektrickej energie a iné pokročilé energetické aplikácie si tak napríklad vyžadujú celú paletu surovín vrátane minerálov vzácnych zemín, ktorých dodávky sa v súčasnosti ocitli v kritickom stave. Okrem zabezpečenia dostupnosti týchto materiálov a prístupu k nim je potrebný výskum s cieľom vyvinúť náhrady vzácnych surovín, ktoré sú spojené s novými neistotami z hľadiska bezpečnosti ich dodávok, toxicity či zaťaženia životného prostredia, alebo s cieľom obmedziť ich používanie. Koordinované kroky EÚ s ostatnými krajinami s vedúcim postavením v oblasti technológií vrátane Spojených štátov a Japonska by mali priniesť pokrok v tomto úsilí.

Pokiaľ ide o krajiny s rozvinutým priemyslom, veľký význam pre energetickú politiku EÚ má dialóg so Spojenými štátmi, predovšetkým Rada pre energetiku EÚ – USA zriadená v roku 2009. Dialóg by mal vychádzať zo získaných skúseností a zamerať sa ešte viac na podporu stabilných, spoľahlivých a transparentných celosvetových trhov s energiou, na koordináciu regulačných režimov a výskumných programov, aby sa zrýchlilo zavádzanie čistých a efektívnych energetických technológií, a na vypracovanie spoločných štandardov. Na to, aby

²² www.eu-energystar.org
²³ KOM(2007) 723.

obe strany získali všetky výhody spojené s touto spoluprácou, musia v plnej miere využívať a zintenzívniť spoluprácu podľa existujúcich rámcov, ako napríklad prácu Transatlantickej hospodárskej rady (TEC) s cieľom pokročiť v oblasti e-mobility a úsilie Rady pre energetiku EÚ – USA propagovať inteligentné siete a uskladnenie energie.

Vo vonkajšom úsilí EÚ sa primerane musí zohľadniť významná úloha ázijských krajín, napríklad Japonska. EÚ a Japonsko by mali znovu oživiť svoje spoločné činnosti, aby pokročili pri napĺňaní cieľov energetickej bezpečnosti, udržateľnosti a zabezpečenia. Stredobodom spoločných snáh EÚ a Japonska by mal byť výskum a inovácie v oblasti energetických technológií, vymedzenie medzinárodných štandardov, inteligentné siete a jadrová bezpečnosť.

Čína už zaujala prvé miesto v spotrebe energie na svete. Keďže sa očakáva, že polovica rastu celosvetového dopytu po energii v budúcich 25 rokoch pripadne na Čínu a Indiu²⁴, rovnováha na trhoch s energiou sa rýchlo presúva. EÚ musí energicky konať, aby sa vyriešili problémy, ktoré na základe toho vznikajú.

V uplynulých rokoch sa podarilo vybudovať dialóg s Čínou. Ako Európa, tak aj Čína majú veľký záujem o zlepšenie energetickej efektívnosti a udržateľnosti v Číne a o zabezpečenie rovnakých podmienok pre spoločnosti z EÚ. K témam budúcej spolupráce patrí energetická efektívnosť, obnoviteľná energia, ekologické uhoľné technológie, zachytávanie a ukladanie CO₂, inteligentné siete, výskum jadrovej syntézy a jadrová bezpečnosť, pričom treba zohľadniť rýchly proces urbanizácie v Číne.

Dopyt po energii v rozvíjajúcich sa krajinách rastie nebývalou rýchlosťou. EÚ by vo vzťahoch ku krajinám ako Brazília či India mala vyvinúť činnosti v spoločnom záujme, napríklad v energetickej politike a regulačných otázkach, určovaní štandardov a technologickom výskume a inovácii vrátane oblastí ako je obnoviteľná energia, udržateľné biopalivá, ekologické uhoľné technológie, energetická efektívnosť, inteligentné siete a jadrová syntéza.

Kľúčové následné opatrenia:

- Vyzvať USA, Japonsko a iné partnerské krajiny s rozvinutým priemyslom, aby sa pridali k úsiliu EÚ zrýchliť zostavenie ambiciózných politík nízkouhlíkových technológií a energetickej efektívnosti vrátane spolupráce pri regulácií, spoločných projektov v oblasti výskumu a vývoja, mobility výskumných pracovníkov a spoločnej práce na lepších materiáloch a štandardoch pre kľúčové a vznikajúce technológie, ako sa to už deje v Spojených štátoch pod záštitou Rady pre energetiku EÚ – USA.
- Vypracovať s kľúčovými partnermi (napríklad USA a Japonsko) dlhodobé plány nízkouhlíkovej energie na podporu technologickej, výskumnej a priemyselnej spolupráce.
- Navrhnuť trojstrannú iniciatívu s Japonskom a USA vo výskume kľúčových materiálov pre energetické aplikácie, predovšetkým v oblastiach najdôležitejších technologických

²⁴

Medzinárodná agentúra pre energiu, Vyhliadky svetovej energetiky 2010.

otázok, napríklad náhrady vzácnych zemín.

- Otvoriť otázku zásady vzájomnosti v spolupráci EÚ v oblasti vedy a technológie súvisiacej s energiou, ako sa plánuje v iniciatíve s názvom „Únia inovácií“²⁵, zintenzívniť spoluprácu medzi energetickými laboratóriami v USA a EÚ vrátane Spoločného výskumného centra Komisie.
- Vypracovať spoločné koncepcie EÚ a členských štátov voči Číne, Indii, Brazílii a Južnej Afrike na podporu politík a technológií v oblasti nízkouhlíkovej energie a riadenia dopytu a aktualizovať existujúce dvojstranné dialógy tak, aby sa v nich objavili aj cesty k udržateľnej modernizácii a aspekty energetickej bezpečnosti.

2.3. Stabilný a predvídateľný rámec pre obchod a investície

EÚ by mala naďalej do dvojstranných dohôd i do mnohostranných právnych rámcov začleňovať kľúčové zásady obchodu a investovania (napríklad nediskriminácia a prístup k trhom) a zabezpečiť možnosť ich presadzovania pomocou účinných postupov urovnávania sporov. Výsledkom rokovaní o týchto pravidlách by malo byť ich prispôbenie konkrétnym vzťahom v oblasti energetiky a záujmom jednotlivých krajín či skupín krajín.

Tieto zásady musia doplniť zásady týkajúce sa vzájomného a rovnocenného prístupu k zdrojom energie a energetickými sieťam v predmetných krajinách, a rovnako aj zásady týkajúce sa ochrany investícií a zbližovania regulačných predpisov v otázkach politiky určovania cien, kritérií udržateľnosti a mechanizmov na predchádzanie krízam.

V súčasnosti sa vynakladá významné úsilie s cieľom riešiť otázky týkajúce sa energetiky v dohodách EÚ o obchode a investíciách vrátane Zmluvy o energetickej charte a v rámci Svetovej obchodnej organizácie. Je naliehavo potrebné zintenzívniť prácu na komplexnom a jednotnom právnom prostredí pre energetické vzťahy EÚ s kľúčovými dodávateľmi a tranzitnými krajinami. Ide o krok zásadného významu pre ďalšie zbliženie regulačných opatrení s opatreniami susedných krajín EÚ.

V rámci postupu podľa energetickej charty treba prácu preorientovať na základné oblasti jej mandátu – obchod, tranzit a ochrana investícií. Navyše by sa v záujme zachovania významu Zmluvy o energetickej charte mala vyvinúť snaha rozšíriť členstvo aj na severnú Afriku a Ďaleký východ. EÚ zastáva názor, že by bolo vzájomne výhodné, keby Rusko zohrávalo v tomto mnohostrannom rámci plnohodnotnú úlohu.

EÚ musí zároveň pomocou nástrojov stratégie pre prístup na trh vyriešiť narastajúci počet prekážok obchodu a investícií v tomto sektore, a tak podporiť rovnaké podmienky pre všetky investície do udržateľnej energie.²⁶ Zmenšenie a odstránenie takýchto prekážok je dôležité aj pre rozvojové krajiny, aby sa zlepšila cenová dostupnosť technológií a povzbudili dlhodobé investície, čo by malo byť spojené s primeranou ochranou investorov a odmenami za inováciu, aby sa podarilo zrealizovať transfer a zavádzanie technológií. EÚ by sa mala okrem toho aj aktívne zapájať do určovania celosvetových štandardov udržateľného obchodu a investícií do ekologickej energie.

²⁵ Hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020.

²⁶ KOM(2007) 183 v konečnom znení.

Vzhľadom na konkurencieschopnosť priemyslu EÚ je potrebné užšie prepojenie energetickej a priemyselnej politiky EÚ. Komisia by sa mala usilovať o systematickú podporu a formálne ustanovenie zapojenia priemyselného sektora EÚ do jej energetického dialógu so strategickými partnermi.

Kľúčové následné opatrenia:

- Podporiť konferenciu o energetickej charte pri preorientovaní práce, ktorá sa v jej rámci vykonáva, na jej základné mandáty (obchod, tranzit a investície) a rozšíriť jej geografický rozsah.
- Vyžadovať systematickú účasť priemyselného odvetvia na dialógoch EÚ so strategickými partnerskými krajinami týkajúcich sa energetickej oblasti, okrem iného prostredníctvom vytvárania špecializovaných obchodných fôr.

2.4. Podporovať vyššie štandardy zabezpečenia, bezpečnosti a životného prostredia na celom svete

Pravidlá vyžadujúce vysokú úroveň jadrovej bezpečnosti a ochrany v EÚ by sa mali premietnuť do vonkajších stratégií. To platí s najväčšou naliehavosťou pre jadrové elektrárne, ktoré sa nachádzajú alebo sa plánujú v blízkosti územia EÚ. Mali by sa zväžiť aj opatrenia na zabezpečenie toho, aby takéto jadrové elektrárne spĺňali najvyššie štandardy jadrovej bezpečnosti, čo by bolo overiteľné spoločnými iniciatívami v oblasti posúdenia bezpečnosti a rizík.

Na základe dvojstranných dohôd Euratomu s väčšinou hlavných dodávateľov jadrových materiálov do EÚ je možná preprava materiálov a transfer technológií v rámci medzinárodných bezpečnostných opatrení. Ďalšími krokmi v tejto práci je revízia dohôd s Kanadou a Austráliou, rokovania o dohode s Južnou Afrikou a Ruskou federáciou a otvorenie rokovaní s Čínou. Pri všetkých nových dohodách o jadrovej energii by mala byť snaha o dodržiavanie najvyšších medzinárodných štandardov bezpečnosti a ochrany.

EÚ by mala zintenzívniť svoje úsilie v mnohostranných rámcoch vrátane Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (MAAE) s cieľom zabezpečiť, aby sa najvyššie štandardy jadrovej bezpečnosti stali právne záväznými na celom svete. Z tohto hľadiska je zásadným prvkom posilnenie Dohovoru o jadrovej bezpečnosti.

EÚ očakáva od tretích krajín, že budú pri projektoch v oblasti energetiky s dosahom na EÚ spĺňať najvyššie medzinárodné štandardy jadrovej bezpečnosti a ochrany životného prostredia, a budú vykonávať predovšetkým dôsledné a transparentné posúdenie cezhraničných environmentálnych vplyvov na EÚ.

Ďalej sa EÚ zaviazala, že sa stane oblasťou, v ktorej sa uplatňujú najlepšie postupy pri bezpečnosti činností súvisiacich s ropou a zemným plynom na mori. Komisia pripravuje konkrétne návrhy na podporu tohto záväzku, tak na úrovni EÚ, ako aj medzinárodne. Cieľom je zvýšiť medzinárodné bezpečnostné štandardy, predovšetkým v rámci G-20, Medzinárodnej námornej organizácie, OPEC a Medzinárodného fóra regulačných orgánov.

Kľúčové následné opatrenia:

- Rozšíriť posúdenia jadrovej bezpečnosti na susedné štáty EÚ a posilniť spoluprácu v oblasti jadrovej bezpečnosti s cieľom podporiť zbližovanie regulačných rámcov a štandardov.
- Preskúmať využívanie dohôd Euratomu a prípadne rozšíriť ich rozsah na otázky dodávok jadrového paliva, jadrového odpadu, bezpečnostných štandardov, jadrového výskumu a finančnej pomoci pri technickej spolupráci.
- Zasadzovať sa za medzinárodne záväzné štandardy jadrovej bezpečnosti v mnohostranných diskusiách vrátane MAAE.
- Umožniť vytvorenie fór regionálnej spolupráce regulačných orgánov činností na mori na základe skúseností Fóra regulátorov činností v Severnom mori.
- Vytvoriť fórum so zainteresovanými partnermi v Stredozemí na aktívnu podporu najvyšších štandardov bezpečnosti činností súvisiacich s ropou a zemným plynom na mori v regióne.
- Venovať sa téme bezpečnosti činností na mori v rámci diskusií s producentmi uhlíkovodíkov v rámci OPEC.

3. ZLEPŠIŤ PRÍSTUP K UDRŽATEĽNEJ ENERGII PRE ROZVOJOVÉ KRAJINY

Nárast počtu obyvateľstva a stúpajúci dopyt po energii v rozvíjajúcich sa krajinách sú jedným z faktorov podmieňujúcich výkyvy cien energie, obavy o zabezpečenie dodávok energie a rastúci objem emisií skleníkových plynov. Udržiateľné energetické politiky, intenzívnejšie využívanie nízkouhlíkových a energeticky efektívnych technológií a udržiateľnejšie, transparentnejšie a nediskriminačné rámce na investovanie, aj do obnoviteľných energií, prispievajú k zlepšeniu prístupu k energii, pretože zabezpečia väčšiu istotu dodávok a znížia napätie na celosvetových trhoch s energiou.

V súčasnosti 1,4 miliardy ľudí na celom svete, väčšina z nich v subsaharskej Afrike a južnej Ázii, ešte stále nemá prístup k elektrickej energii a 2,7 miliardy ľudí ešte na varenie využíva biomasu tradičným spôsobom. Nízka miera prístupu k spoľahlivým službám súvisiacim s elektrickou energiou je zásadnou prekážkou hospodárskeho rozvoja a rozšírené využívanie dreva ako paliva v tradičných sporákoch a neudržiateľné využívanie uhlia spôsobuje vážne zdravotné problémy a odlesňovanie.

Energia zohráva životne dôležitú úlohu pri dosahovaní rozvojových cieľov tisícročia a je kľúčovým motorom odstránenia chudoby a inkluzívneho rastu. A predsa je prístup k moderným energetickým službám jednou z hlavných úloh pre udržiateľný rozvoj, a preto je v stredobode rozvojových politík Komisie²⁷.

Krajiny s nízkym príjmom a najmenej rozvinuté krajiny sú zodpovedné len za nepatrný podiel celosvetových emisií skleníkových plynov. Napríklad Afrika, na území ktorej žije 15 % svetovej populácie, spôsobuje menej ako 4 % celosvetových emisií CO₂. Širšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie a lepšia energetická efektívnosť v týchto krajinách bude

²⁷ SEK(2009) 534.

prínosom pre zvýšenú udržateľnosť ich hospodárstiev, bez toho, aby sa obmedzili hospodárske snahy najchudobnejších obyvateľov sveta. Revolúcia v oblasti ekologickej energie v Afrike by mohla pomôcť vytvoriť miestne pracovné príležitosti a nové možnosti príjmu.

Fluktuácie cien ropy majú výrazný vplyv na rozvojové krajiny. Obnoviteľná elektrická energia, riadenie dopytu po energii, väčšia transparentnosť na trhu a energetická efektívnosť môžu zmierniť účinky budúcich šokov z cien ropy. EÚ môže prostredníctvom podpory regionálnej integrácie a obchodu s elektrickou energiou, ako aj spravodlivého a efektívneho určovania cien, pomôcť zlepšiť spoľahlivosť a cenovú dostupnosť dodávok elektrickej energie a prispieť k inkluzívnemu udržateľnému rastu.

EÚ by v Afrike mala zmobilizovať všetku snahu, aby dosiahla ciele spoločného partnerstva EÚ – Afrika v oblasti energie vzťahujúce sa na prístup k moderným energetickým službám, regionálne prepojenia a obnoviteľnú energiu. EÚ svoju energetickú iniciatívu²⁸ ďalej rozvinie a prispôsobí tak, aby sa zohľadnili celosvetové problémy, ako je napr. zmena klímy.

Komisia vo svojej Zelenej knihe o rozvojovej politike EÚ²⁹ zdôraznila, že udržateľná energia je kľúčovým motorom rozvoja. EÚ má jedinečné postavenie, ktoré jej umožňuje poskytovať pomoc v oblasti energetiky rozvojovým krajinám, obzvlášť najmenej rozvinutým krajinám. Treba vyvinúť ďalšie úsilie, aby sa otázka energetiky úplne začlenila do činností v prospech rozvoja, a súčasne v dotknutých krajinách podporovať komplexné energetické politiky, reformné opatrenia, priaznivé investičné podmienky, rozvoj infraštruktúry a energetickú efektívnosť.

Kľúčové následné opatrenia:

- Vystupňovať úsilie o dosiahnutie cieľov EÚ – Afrika v oblasti energetiky do roku 2020 týkajúce sa spoľahlivých a bezpečných dodávok energie a širšieho prístupu k udržateľným energetickým službám, na ktorých sa dohodli ministri EÚ a afrických krajín vo Viedni v septembri 2010.
- Mobilizovať činnosti na regionálnej úrovni v rozvojových krajinách, najmä v Afrike, s cieľom reformovať právne a regulačné rámce tak, aby sa mohli vytvoriť podmienky založené na trhu, ktoré prilákajú investície súkromného sektora a zintenzívnia regionálny obchod s elektrickou energiou.
- Zmobilizovať viac zdrojov z rozvojovej pomoci EÚ ako katalyzátora investičných projektov, ako v malom meradle na rozšírenie prístupu k energetickým službám vo vidieckych oblastiach, tak aj vo veľkom meradle na zlepšenie konkurencieschopnosti a zabezpečenia v oblasti energetiky prostredníctvom prepojení a veľkých výrobných projektov.
- Zahrnúť otázku energetiky do všetkých nástrojov rozvojovej politiky EÚ a zostaviť podporné schémy a finančné nástroje „na mieru“ konkrétnych potrieb sektora, pričom

²⁸ Energetická iniciatíva EÚ na zníženie chudoby a udržateľný rozvoj, ktorá je zastrešujúcou štruktúrou koordinácie rozvoja energetiky medzi členskými štátmi EÚ, bola spustená na Svetovom samite o udržateľnom rozvoji v Johannesburgu v roku 2002.

²⁹ KOM(2010) 629 v konečnom znení.

treba uprednostniť budovanie kapacít a transfer technológií, okrem iného prostredníctvom výskumu a inovácie, stimulovania decentralizovanej výroby obnoviteľnej elektrickej energie, podpory súkromných iniciatív a maximalizácie miestnej pridanej hodnoty.

- Zjednodušiť prístup najmenej rozvinutých krajín k financovaniu ochrany klímy, predovšetkým prostredníctvom prínosu k vytvoreniu nového mechanizmu ekologického rozvoja, ktorý bude lepšie prispôsobený potrebám prístupu k energii a potrebám udržateľného rozvoja, v rámci rokovaní UNFCCC.

4. LEPŠIE PODPOROVAŤ POLITIKY EÚ ZA JEJ HRANICAMI

Realizácia predstavených stratégií a priorít si vyžaduje ďalšie kroky s cieľom zlepšiť jednotnosť činností EÚ a zbližiť snahy vrátane snáh v oblasti financií, aby sa mohli sledovať spoločné záujmy a priority EÚ a členských štátov. To si vyžaduje nový systém partnerstiev v oblasti energetiky s kľúčovými partnermi EÚ.

4.1. Strategická koncepcia partnerstiev v oblasti energetiky

Komplexný systém partnerstiev EÚ v oblasti energetiky si vyžaduje diferenciaciu a pružnosť pri rozsahu a nástroji, ktoré treba prispôbiť individuálne každej krajine alebo organizácii.

V tabuľke ďalej sa uvádza prehľad, ako sa rozsah našej spolupráce v energetike musí prispôbiť a diferencovať podľa rozličných typov partnerstiev s našimi partnermi (vzťah trhovej integrácie, vzťah spotrebiteľ/dodávateľ, vzťah spotrebiteľ/spotrebiteľ) a aké právne a politické nástroje by sa mali použiť. Takisto treba mať na pamäti, že viaceré krajiny môžu patriť do viac ako jednej kategórie a že charakter vzťahu sa časom môže zmeniť.

	S našimi susedmi/partnermi i trhovej integrácie	S našimi kľúčovými dodávateľmi energie a tranzitnými krajínami	S kľúčovými aktérmi v oblasti energetiky na celom svete	S rozvojovými krajínami
Rozsah pôsobnosti	Všetky otázky patriace do energetickej politiky EÚ	Široká škála otázok spoločného záujmu, napr. zabezpečenie dodávok/dopytu, priemyselná spolupráca, otázky obchodu a investícií...	Ťažiskom sú priority ako výskum a inovácia, nízkouhlíkové technológie, energetická efektívnosť, štandardy...	Stratégie rozvoja s nízkou hladinou emisií uhlíka, prístup k energii, politický a regulačný rámec, podpora výroby a prenosu energie, obnoviteľná energia...
Nástroje	Zmluva o Energetickom	Strategické dialógy o	Ad hoc spolupráca	Ad hoc spolupráca

	spoločenstve	energetike	v oblasti energetiky	v oblasti energetiky
	Nástroje v rámci Európskej susedskej politiky, nástroje reakcie na krízové situácie a/alebo osobitné dohody o partnerstve a spolupráci týkajúce sa okrem iného energetiky Zmluva o energetickej charte		Iné uplatniteľné nástroje	Nástroje v rámci rozvojovej politiky EÚ a prípadne nástroje reakcie na krízové situácie
	Dohody o obchode			

EÚ bude zodpovedajúco tomu viesť dialóg s každým kľúčovým partnerom a bude diskutovať o vzájomných očakávaniach a záujmoch v partnerstvách v oblasti energetiky.

4.2. Zlepšenie koordinácie medzi členskými štátmi

Jednotnejšia koncepcia EÚ a členských štátov má už pozitívne výsledky v mnohostranných organizáciách vyvíjajúcich činnosť v oblasti energetiky. Tento efekt by však mohla ešte viac posilniť koordinácia medzi vonkajšími stratégiami členských štátov. Komisia na tento účel zriadi strategickú skupinu pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti energetiky, ktorú budú tvoriť predstavitelia členských štátov a príslušných útvarov EÚ. Pomoc pre ich prácu budú predstavovať pravidelné spoločné preskúmania spolupráce EÚ s tretími krajinami na úrovni jednotlivých krajín či regiónov.

Na pôde kľúčových medzinárodných fór musia EÚ a jej členské štáty zo zásady vystupovať jednotne. V takých prípadoch úplne platí zásada lojálnej spolupráce vrátane povinnosti zaručiť jednotu v zastupovaní Únie navonok. Platí to predovšetkým v kontexte Medzinárodnej agentúry pre energiu (IEA), ako aj medzinárodného fóra o energetike (IEF), Medzinárodného partnerstva pre spoluprácu v oblasti energetickej efektívnosti (IPEEC) a Medzinárodnej agentúry pre energiu z obnoviteľných zdrojov (IRENA).

Keďže sa na úrovni G-8 a G-20 v čoraz väčšej miere stanovujú priority energetickej politiky, je dôležité, aby sa EÚ hlásila o slovo pri strategických témach, ako napríklad bezpečnosť pobrežných vrtných plošín, jadrová bezpečnosť, výkyvy cien ropy, riadenie trhu a náhrady fosílnych palív.

Kľúčové následné opatrenia:

- Vytvoriť strategickú skupinu pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti energetiky.
- Podporovať konkrétne opatrenia v oblasti bezpečnosti pobrežných vrtných plošín, jadrovej bezpečnosti, ako aj stratégie rozvoja s nízkou hladinou emisií uhlíka v energetickej agende G-8/G-20 a spolupracovať s tretími krajinami na riešení výkyvov cien energie.
- Ďalej využívať synergiu s prácou Medzinárodnej agentúry pre energiu v oblasti energetických prognóz, analýz trhu a technologickej spolupráce.
- Zaručiť aktívnu účasť EÚ a jej vedúce postavenie v celosvetovej diskusii o riadení

energetiky, a to prostredníctvom jej pravidelnej prítomnosti v relevantných iniciatívach a rámcoch týkajúcich sa energetiky.

4.3. Optimalizácia vonkajšej pomoci EÚ v energetickom sektore

Energia je kľúčovým prvkom programov vonkajšej pomoci EÚ. Diskusie o viacročnom finančnom rámci po roku 2013 sú príležitosťou zabezpečiť, aby opatrenia týkajúce sa energetiky boli súčasťou všetkých nástrojov vonkajších vzťahov EÚ, a to ako tematických, tak aj geografických nástrojov, v súlade s prioritami vytýčenými v tomto oznámení.

Aby sa predišlo duplicitě, EÚ by mala viac koordinovať svoju pomoc s pomocou, ktorú poskytujú členské štáty a medzinárodné finančné inštitúcie, ako napr. Európska investičná banka (EIB), Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR), iné európske banky pre rozvoj, a Svetová banka. EÚ sa bude usilovať o maximalizáciu synergií medzi rôznymi európskymi príspevkami. Dobrým príkladom úspechu takéhoto úsilia bolo financovanie ochranného krytu v Černobyle. Komisia bude v prípade vhodnosti spolupracovať s európskymi bankami pre rozvoj, aby sa zabezpečil súlad ich finančných nástrojov s potrebami a cieľmi energetickej politiky EÚ v tretích krajinách.

Preto Komisia zvaží zostavenie databázy projektov v oblasti energetiky v partnerských krajinách, ktoré financuje EÚ, členské štáty EÚ, EIB, EBOR a iní.

Kľúčové následné opatrenia:

- Začlenenie „zabezpečenia dodávok energie, prístupu k nej a jej udržateľnosti“ do vonkajších finančných rámcov EÚ na obdobie po roku 2013.
- Podporovať zladenie nástrojov európskych finančných inštitúcií s prioritami vonkajšej energetickej politiky EÚ s cieľom zlepšiť viditeľnosť a účinky finančných zásahov EÚ v tretích krajinách.
- Vytvoriť platformu na výmenu informácií určenú na zhromažďovanie a zobrazovanie relevantných údajov o programoch a projektoch EÚ a členských štátov v oblasti energetiky v tretích krajinách.

5. ZÁVER

Energetická politika EÚ je založená na trojakom ciele: zabezpečení dodávok, konkurencieschopnosti a udržateľnosti, pričom vonkajší rozmer v každom z nich zohráva podstatnú úlohu. Dôsledná a dobre koordinovaná vonkajšia energetická politika je životne dôležitá aj pre dokončenie vnútorného trhu a dosahovanie kľúčových politických cieľov vrátane medzinárodnej spolupráce. Jednotná, dynamická a proaktívna vonkajšia energetická politika je mimoriadne dôležitá na to, aby EÚ a jej členské štáty mohli zaujať vedúcu pozíciu v geopolitike energetiky, aktívne podporovať národné záujmy, ako aj záujmy EÚ, za hranicami EÚ a prispievať k konkurencieschopnosti európskeho priemyslu.

Vnútorný trh EÚ s energiou, solídny právny rámec pre obchod s energiou, investície a bezpečnosť, trh EÚ s CO₂ a jeho medzinárodné prepojenia, financovanie infraštruktúry zo

zdrojov EÚ, výskum a vývoj sú v mnohých ohľadoch silou EÚ a vytvárajú potenciál pre partnerstvá, z ktorých by mohla profitovať EÚ, členské štáty i partneri EÚ.

V tomto oznámení sa v súlade so záujmami Európskej únie navrhuje celý rad strategických opatrení a cieľov, pomocou ktorých je možné maximalizovať spomenutý potenciál a účinnejšie presadzovať záujmy EÚ a členských štátov na meniacich sa svetových trhoch s energiou. Tieto stratégie a ciele sa musia úplne skoordinať so všetkými členskými štátmi a takisto musia zodpovedať iným politikám EÚ, napr. politike vonkajších vzťahov, obchodu, rozvoja, rozširovania, hospodárskej súťaže, inovácie, životného prostredia a opatrení proti zmenám klímy, a v čo najväčšej možnej miere sa musia s týmito politikami vzájomne posilňovať. Partnerstvá v oblasti energetiky by sa mali usilovať o doplnenia a prepojenia, ktoré by boli vzájomne prospešné pre energetickú politiku a širší vzťah medzi Úniou a relevantnými partnerskými krajinami. Takouto komplexnou koncepciou by sa zabezpečilo, že snaha o zlepšenie zabezpečenia a udržateľnosti dodávok energie do EÚ by bola v súlade s rozvojom politickej a hospodárskej spolupráce, ktorá je založená na demokratických hodnotách a rešpektovaní ľudských práv, a v čo najväčšej možnej miere ich posilňuje. Tieto priority by sa rovnako mali premietnuť aj do práce vysokej predstaviteľky a ESVČ, pričom delegácie EÚ v strategických partnerských krajinách by mali zohrávať aktívnu úlohu v ich realizácii.

Vykonanie týchto návrhov nepomôže len pri dosahovaní cieľov energetickej politiky EÚ. Rovnako môže prispieť k dosiahnutiu väčšej bezpečnosti, stability a prosperity na celom svete.

Komisia vyzýva Európsky parlament a Radu, aby schválili navrhnutú koncepciu. Okrem toho s očakávaním miení pokračovať v dialógu so všetkými zainteresovanými stranami s cieľom zrealizovať ambície vonkajšej energetickej politiky EÚ.